

Література

1. Гордієнко М.І. Лісівничі властивості деревних рослин / М.І. Гордієнко, Н.М. Гордієнко. – К. : ТОВ "Вістка", 2005. – 817 с.
2. Лакида П.І. Фітомаса лісів України : монографія / П.І. Лакида. – Тернопіль : Вид-во "Збруч", 2002. – 256 с.
3. Лакида П.І. Нормативи оцінки компонентів надземної фітомаси дерев ясен звичайного Правобережного Лісостепу України / П.І. Лакида, І.М. Матейко, А.Е. Оборська, Р.Д. Васишин // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 10. – С. 115-119.
4. Матейко І.М. Структура насаджень ясен звичайного у Правобережному Лісостепу України / І.М. Матейко, А.Е. Оборська // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2012. – Вип. 171, ч. 3. – С. 66-72.
5. Матейко І.М. Моделювання параметрів крони дерев у насадженнях ясен звичайного в умовах Правобережного Лісостепу України / І.М. Матейко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.2. – С. 77-83.
6. Матейко І.М. Щільність основних компонентів фітомаси стовбурів дерев ясен звичайного в умовах Правобережного Лісостепу України / І.М. Матейко, О.В. Морозюк, П.І. Лакида // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2012. – Вип. 171, ч. 2. – С. 60-67.
7. Матейко І.М. Особливості дослідження якісних параметрів компонентів фітомаси дерев та деревостанів ясен звичайного в умовах Правобережного Лісостепу України / І.М. Матейко // Наука. Молодь. Екологія – 2012 : зб. мат. VIII-ї наук. практ. конф. ст., асп., та молод. вчен. (25-26 квітня 2012 р. м. Житомир). – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. – 2012. – С. 27-31.
8. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / под ред. А.З. Швиденко и др. – К. : Изд-во "Урожай", 1987. – 560 с.

Матейко И.М. Нормативы оценки компонентов фитомассы ясеня обыкновенного в Правобережной Лесостепи Украины

Приведены результаты исследования биотической продуктивности древостоев ясеня обыкновенного в Правобережной Лесостепи Украины. Для них получены математические модели оценки компонентов надземной фитомассы. Разработаны нормативные таблицы с тремя входами (диаметр, высота и полнота насаждений).

Ключевые слова: ясеня обыкновенный, древостой, компоненты фитомассы, модели, нормативы.

Mateiko I.M. Standards of estimation of the components of the biomass ash in the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine

The results of the study of biotic productivity of ash tree plantings in Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine are filed. For them, the mathematical models derived estimates of the components above-ground biomass were obtained. Developed regulatory tables with three inputs (diameter, height and completeness of plantations).

Keywords: ash, planting, components of biomass, models, standards.

УДК 712.4.01

Асист. О.Р. Олейнюк, канд. с.-г. наук;

доц. О.І. Каспрук, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ДВОРИКІВ СТАРОЇ ЧАСТИНИ ЛЬВОВА ТА ЇХ ФЛОРИСТИЧНА СТРУКТУРА

Відкриті простори у міському середовищі є незамінними острівками у домівій рекреації. У таких малих садах міські жителі можуть насолодитися свіжим повітрям та спогляданням соковитої зелені у такому щільному міському просторі. Тому це дослідження є дуже актуальним для оптимізації урбосередовища та комфорту його

мешканців. Окрім екологічної цінності відкритих просторів, потрібно звернути увагу на формування малих садів у щільній забудові історичного міста. Вплив історичних періодів є дуже важливим для розкриття формування відкритих просторів та їх флористичної структури.

Ключові слова: Львів, дворик, відкриті простори, щільна забудова флористична структура.

Метою дослідження є узгодження оптимізації відкритих просторів з історичним середовищем міста.

У Львові озеленення розпочало свій розвиток з кінця XIII ст., що добре проглядається на карті міста Львова за 1932 р. під назвою "Lwów. Rozwój historyczny Lwowa" (рис. 1) [7]. Відповідно до розвитку архітектурних стилів прослідковуються і відповідні стилі в озелененні з характерним для них асортиментом рослин. Підтвердженням цьому є асортимент рослин та описи внутрішньоквартальних садів, віднайдені у Львівському обласному державному архіві [7].

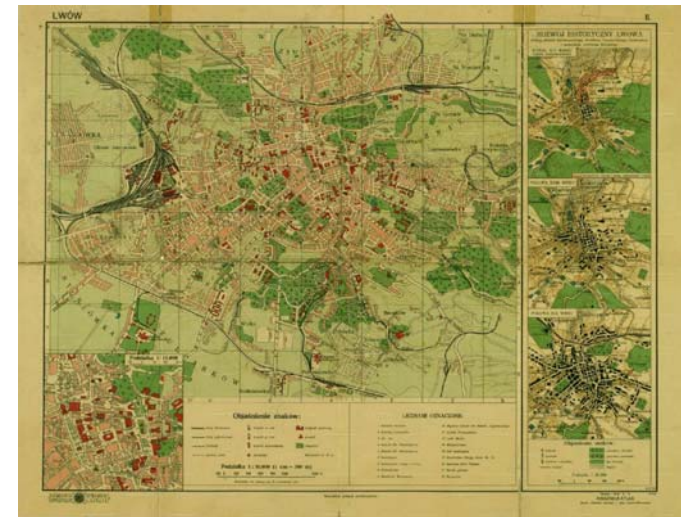

Рис. 1. Розвиток зелених зон протягом XIV-XIX ст.

Мовою архітекторів, дворик – це невеликий замкнений простір, який у жодному разі не слід плутати із подвір'ям. Подвір'я переважно розташовані на периферії міста, тобто біля садибного типу будинків (забудова к. XIX – поч. XX ст.). Пересічні ж громадяни двір розуміють як місце, куди зазвичай чужі не заходять. Саме із двором у нас пов'язані чи не найдорожчі дитячі та юнацькі спогади. Ще ціннішою є пам'ять історичних дворових просторів. Особливо багатим на дворики є місто Львів.

Завдяки тому, що в останні десятиліття нове житлове будівництво велося у нових мікрорайонах і мало торкалося історичної забудови, місту вдалося зберегти свої пам'ятки у їх первозданному вигляді. Дуже цінною, на думку фахівців, є перша планувальна забудова міста, сформована у XIV-XV ст. Забудова парцелі (земельних ділянок) середньовічного міста складалася із

головної кам'яниці та бічних флігелів. Таке планування було зумовлене великою вартістю землі. Дуже часто зв'язок головного будинку з тильною офіційною (флігелем) здійснювався через дерев'яні галереї на кам'яних кронштейнах.

Найбільших змін місто зазнало після пожежі 1527 р., яка зруйнувала дуже багато будинків. Відбудований пізніше Львів вже був і зовсім іншим. Як свідчать окремі пам'ятки, зокрема межева стіна готичної кладки висотою 10 м будинку Бандінеллі, розташованого на площі Ринок, до цієї пожежі можна було говорити про готичний Львів. Чимало кам'яних споруд впали разом із дерев'яними перекриттями під час пожежі. А вже після цього кам'яниці почали відбудовувати разом із кам'яними склепіннями. Людям властиво ідеалізувати минуле. Прийнято вважати, що колись історична частина міста, зокрема і львівські дворики, були "райським куточком": суцільні зелені насадження, рідкісні екзотичні дерева, квітники, лавочки, альтанки...

У давнину все було значно простіше і прозаїчніше. У центральній частині Львова завжди відчували брак землі, а тому маленькі її клаптики біля будинку завжди інтенсивно використовували у господарських цілях. У головному будинку часто розміщалися торгівля, або, як нині кажуть, офіси. І тут же жили господарі. У дворах прали білизну, доглядали дітей, тримали худобу, а якщо ще залишався вільний клаптик, вирощували городину. Словом, тут було життя. Заможні власники будинків могли собі дозволити розкіш. У кінці XIX – на початку XX ст. у Львові, який на той час перебував у складі спочатку Австро-Угорщини, а пізніше Польщі і територіально належав до Європи, вміли будувати і мали для цього кращі фінансові можливості. Тут особливо великого значення надавали декоративному оздобленню будинків та ландшафту.

За нашими спостереженнями та дослідженнями, тодішні львів'яни справді любили озеленювати свої будинки. Обов'язковими були бузина, бузок, форзиція. Також не рідкістю були магнолія, Золотий Дош (бобівник), слива Пісарді та яблуна Недзведського. Досі збереглися давні сорти півон, флоксів та цибулькових. У деяких подвір'ях найбільш заможних господарів можна було побачити скульптурні вироби: гарні декоративні умивальники, маленькі фонтани-водойми, кам'яні лавки тощо.

Надзвичайно цікаві старовинні тераси, які виходили у сад. Найкращі композиції садів й зараз можна побачити у районі Софіївки, що поблизу вул. Франка. Ще й донині там збереглася колосальна колекція магнолій, різних декоративних чагарників. А зберегла цю красу російська еліта, яка мешкає у цих районах Львова. Елементи малої архітектури можна побачити і на вулиці Франка та Гіпсовій, де розташовані кам'яні басейни, в яких можна було навіть скупатися.

У дворах були модними дерев'яні альтанки. До речі, деякі зі зразків можна побачити на вулицях Антоновича, Франка, Драгоманова, Коперника, Личаківській. Оскільки у Львові проживало декілька національних общин, то в оформленні будинків і дворів були свої особливості, які можна побачити і нині. Національні відмінності відображалися як в архітектурному декорі, так

і в окремих деталях. Найчастіше це можна спостерігати на під'їздах будинків, сходах, воротах та дверях, які вели у двори (вул. Сербська, Руська, Вірменська, пл. Ринок).

Золотим часом для міста був XVIII та початок XX ст. В архітектурі панували історизм, а згодом функціоналізм та конструктивізм і всі частини забудови продумувалися до найменших дрібниць (подача води, зв'язок квітника з фасадом будинку тощо). Про старі традиції й сьогодні нагадують деякі зі споруд по вул. Гвардійській, де вхід до будинку тісно пов'язаний із палисадником в єдину композицію. Кілька будинків, виконаних у стилі функціоналізму, разом зі садами збереглися по вул. Франка. Архітектори тісно співпрацювали з ландшафтними архітекторами. А керувало усіма погодженнями наявне при міській раді так зване "Бюро огородине", де працювала спілка людей, які слідували за дотриманням правил забудови. Кожен двір, кожен окремих елемент – паркан, хвіртка, форма ліхтарів і навіть смітників – повинні були відповідати встановленим розмірам та пропорціям. Є навіть архівна справа, де вказано, які рослини і на якій відстані одна від одної мали право висаджувати міщани. Для прикладу, висота паркана не могла перевищувати 180 см, він не міг стояти близько від проїжджої частини дороги. До того ж існували положення, які регламентували правила розміщення вікон, дверей, вказували, у який бік вони повинні були відкриватися.

Руйнування двориків розпочалося наприкінці 50-х років XX ст., оскільки мешканці перестали доглядати за своїми двориками. Зелені насадження потроху дичавіли, а місто втрачало свою привабливість.

Якщо уважно оглянути львівські дворики, тут можна відшукати справжні перлини краси, вони мають різні форми планування, ландшафт, елементи оздоблення та малі архітектурні форми. Під час натурних описів було знайдено оригінальну скляну плитку із вакуумним наповненням, яка за сотню років існування не втратила свого первісного вигляду. Проте частіше у дворах можна побачити керамічне покриття, жовтого або гірчичного кольору. На щастя, дуже багато старовинних елементів вдалося зберегти. Особливо цікавим є подвір'я у районі вул. Котляревського, яку спроектували архітектори Левинський та Захарівич як вулицю-сад.

Сьогодні спадщина львівських двориків у небезпеці. Приходять нові господарі, викупувають перші поверхи під офіси, магазини і руйнують історичну атмосферу. Нині у стародавній частині міста немає жодного внутрішнього подвір'я, яке було б впорядковане так, як належить історичному середовищу. Маємо хіба що поодинокі приклади, зокрема дворик Палацу Бондінеллі та Італійський дворик.

Про те, що з історичними двориками щось потрібно робити, задумалися ще спеціалісти у 1974 р., коли готували документи в Кабінет Міністрів для надання центральній частині Львова статусу історико-архітектурного заповідника. Колектив проєктантів під керівництвом Андрія Новаківського розробив низку проєктних пропозицій в ескізному варіанті, у яких автори виклали своє бачення їх вигляду. Передбачалося відновлення старовинного заможності, освітлення та інших елементів благоустрою, надання їм своєрідної

таємничості. Проте чимало задумів щодо впорядкування історичної забудови так і не було впроваджено у життя.

Утім, сказати, що місто не змінюється на краще, теж було б невірним. Відновлення Львова ведуть не тільки державним коштом, а й за гроші нових власників пам'яток. Але далеко не всі інвестори обтяжені відповідальністю за долю старовинних пам'яток. Прикладом такого підходу до реконструкції і пристосування історичної кам'яниці є будинок на пл. Ринок, 26, де нові власники влаштували еліт-магазин. Від старовинного інтер'єру будинку та двору не залишили навіть духу. Колись уздовж галерей внутрішніх офіцій та межевої стіни цей будинок мав прекрасні білокам'яні кронштейни, датовані XVI-XVII ст. Нові власники, вочевидь, просто вивезли їх на сміттєзвалище. Тепер пам'ятка фактично втратила будь-яку цінність.

Такі ж будівельні метаморфози, звичайно без отримання дозволу, проведено й у сусідньому будинку (пл. Ринок, 25). Спотворено й двір Палацу єпископа по вул. Вірменській. Новий власник будинку замінив вікна, двері, зробив нові кам'яні сходи, які порушили історичне середовище.

На сьогодні більшість із дворів не відповідають сучасним санітарним нормам. Переважно вони незначних розмірів, по суті, це інтер'єр, утворений навколишніми будинками. Двір міг мати й іншу форму, яка утворювалася за рахунок периметральної забудови кварталу. Усередині кварталів утворювався простір, який і слугував його мешканцям двором. Умовно подвір'я можна класифікувати як чисто світлові колодязі (6×6 та 7×7 м), які забезпечували будинки, переважно допоміжні приміщення: кухні, ванні кімнати, туалети денним світлом. Нині двори мають найменше романтики, хоча їх і можна довести до ладу. Але відпочивати там неможливо, бо це є колодязь.

Ще один тип двориків більших розмірів, які при малоповерховій забудові створюють ефект камерності, домашнього затишку. За своєю суттю такий двір це ніби продовження інтер'єру квартири, будинку, своєрідний перехід від менших до більших просторів. Тобто тут "відбувається своєрідна ієрархія просторів. Двір – перехідний простір від вулиці до квартири.

Окрім благоустрою, львівські дворики потребують ще й санації. Там є багато різних господарських приміщень, які набудували у різні часи (прибудови, гаражі, складські приміщення тощо), які треба забирати з території. Такі господарські будівлі тільки ущільнюють відкриті простори і перешкоджають розвитку біотопів.

У місті формуються специфічні екосистеми, що охоплюють різні комбінації синантропних і евритопних видів. Це пов'язано з особливостями міського середовища. Великі міста вирізняються специфічною флорою, склад і характер якої залежать від різних факторів як природного, так і антропогенного походження. С.О. Волгін та А.Т. Зеленчук [3, 4] зазначають, що сучасна флора судинних рослин Львова нараховує 988 видів, які належать до 466 родів і 102 родин. Серед них 819 (82,9 %), синантропних і 169 (17,1 %) аборигенних видів. Найбільшу групу серед синантропних видів у Львова становлять аборигенні синантропи – 55,6 (56,3 %).

Рівень синантропізації (S) та модернізації (M) (коефіцієнт відношення числа ксенофітів до археофітів) сучасної флори Львова ($S = 188$, $M = 0,76$) є значно вищим, ніж реконструйованої флори Львова кінця XIX ст. ($S = 145$, $M = 0,30$). Структура флори окремих зон міста залежить від характеру та періоду забудови. Частка антропофітів в історичній частині міста становить 34,6 %, у забудові XIX-XX ст. – 31,7 %, новобудовах – 25,7 %. Флора двориків є ізольованою від природних екосистем і зазнала сильнішої антропогенної трансформації (15,3 %), ніж та, яка простягається в радіальному напрямку і з'єднується "екологічними коридорами" з природними екосистемами ("Високий Замок" – парк "Шевченківський гай" [5, 6].

Водночас флора внутрішньоквартальних двориків різного типу відрізняється від загальноміської і кількісно, і якісно. Для досліджених двориків, порівняно з усією флорою міста, характерні менша площа зростання та обмежена кількість видів.

Для аналізу синантропної рослинності внутрішньоквартальних двориків старовинної частини Львова, яка формується із спонтанної та культурної рослинності, ми здійснили натурне обстеження проективного покриву у 79 внутрішньоквартальних двориках старовинної частини Львова. Синантропну флору внутрішньоквартальних двориків досліджували з огляду її систематичної, біоєкологічної та ареалогічної структур. До аналізу ввійшли всі види біотопів, де зростають спонтанно різні види рослин, зокрема й інтродуценти, котрі натуралізувались і займають тривкі позиції в рудеральних фітоценозах. Обстеження рослинного покриву проводили наприкінці серпня. Цей період для дослідження вибрано тому, що розвиток живого надгрунтового покриву в процесі вегетаційного періоду, оскільки і проходження фенофаз деревних, чагарникових та більшості трав'яних рослин, залежить від метеорологічних умов сезону. Рослинний покрив найбільш повного розвитку (не враховуючи ефемероїдів) набуває в липні, тому дослідження складу і структури фітоценозів в умовах зони мішаних лісів доцільно виконувати в період від другої половини червня до кінця серпня [1, 2].

З обстежених внутрішньоквартальних двориків у 70,89 % (56 двориків) не влаштовано місця для створення озеленення у відкритому ґрунті. На решті 30,38 % (24 дворики) відведено місце для озеленення у відкритому ґрунті. Проте потрібно зазначити, що спонтанну та культурну рослинність у відкритому ґрунті виявлено у 78,48 % (62 дворики), і лише у 21,52 % (17 двориків) рослинний покрив відсутній повністю. Це можна пояснити регулярним підмітанням подвір'я.

На території майже половини внутрішньоквартальних двориків (39 двориків, або 49,37 %), загальне проективне вкриття рослинного покриву перевищує 10 %. І лише у 29 внутрішньоквартальних двориках (36,71 %) проективне вкриття рослинного покриву сягає 40 % і більше від площі дворика. Це підтверджує тезу про те, що львівські внутрішньоквартальні дворики негачайно потребують робіт з оптимізації біотопу та озеленення, зокрема з використанням культури кадовби. Треба наголосити на тому, що у двориках, де влаштовано місце для вирощування рослин у відкритому ґрунті, частка проективного вкриття трав'яного покриву становить $75^{\pm 4,52}$ % (рис. 2-8).

Рис. 2. Рудеральна рослинність у львівських двориках (вул. Кобилянської, 18)

Рис. 3. Щільність проективного вкриття рудеральної рослинності (вул. Князя Романа, 9)

Рис. 4. Сегетальна рослинність, що переплітається з культурфітоценозом (вул. Кобилянської, 12)

Рис. 5. Площа Ринок, 14. Типовий фітоценоз у дворику-колодязі

Рис. 6. Яскрава ілюстрація засилля мохів, що свідчить про високу вологість та затіненість у двориках

Рис. 7. Ілюстративні показники антропогенного впливу на формування біоценозу дворику. Спонтанна висадка чорнобривців у девастовані ґрунти дворику. Площа Ринок, 41,43

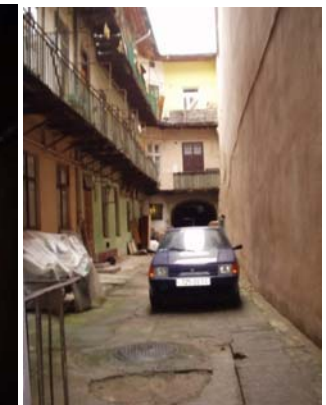

Рис. 8. Дворики-колодязі, де немає вираженої рослинності, окрім мохів та водоростей. Площа Ринок, 12, 8

Література

1. Александрова В.Д. Классификация растительности. Обзор принципов классификации и классификационных систем в разных геоботанических школах / В.Д. Александрова. – Л. : Изд-во "Наука", 1969. – 275 с.
2. Василевич В.И. Очерки теоретической фитоценологии / В.И. Василевич. – Л. : Изд-во "Наука", Ленингр. отд-ние, 1983. – 248 с.
3. Волгін С.О. Синантропізація флори як показник антропогенної трансформації екосистеми м. Львова / С.О. Волгін, А.Т. Зеленчук // Урбанізація як фактор змін біогеоценологічного покриву : матер. Міжнар. наук.-техн. конф., Львів-Яремча, 21-23 вересня 1994 р. : тези доп. – Львів, 1994. – С. 21-22.
4. Флора урбанізованих територій Львівської області та індикація антропогенного пресу на природне середовище // НДІ – 49 ЛДУ : звіт про НДР (заключний) / керівник С.О. Волгін, деп. УкрНДТІ, Львів, 1991. – 85 с.
5. Кучерявий В.А. Зеленая зона города / В.А. Кучерявый; отв. ред. М.А. Голубец. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1981. – 248 с.
6. Марутяк С. Еколого-фітоценологічні особливості газонів Львівщини / С. Марутяк // Праці Наукового товариства ім. Шевченка : зб. наук. праць. – Т. 7. Екологічний зб. НТШ. – Львів : ДВЦ НТШ, 2001. – С. 272-280.
7. Kaczorowski W. Geograficzne oblicze Lwowa / W. Kaczorowski. – Lwow, 1938. – 43 s.

Олейнюк О.Р., Каспрук О.И. Исторические аспекты озеленения дворов исторической части Львова и их флористическая структура

Открытые пространства в городской среде являются незаменимыми островками придомовой рекреации. В таких малых садах городские жители могут насладиться свежим воздухом и созерцанием сочной зелени в таком плотном городском пространстве. Поэтому данное исследование является весьма актуальным для оптимизации урбосреды и комфорта его жителей. Кроме экологической ценности открытых пространств, следует обратить внимание на формирование малых садов в плотной застройке исторического города. Влияние исторических периодов очень важно для раскрытия формирования открытых пространств и их флористической структуры.

Ключевые слова: Львов, дворик, открытые пространства, плотная застройка, флористическая структура.

Oleynyuk O.R., Kaspruk O.I. Historical aspects of landscaping yards historical part of Lviv and floristic structure

Open spaces in urban environments are essential for the islands family recreation. In such small gardens, urban residents can enjoy fresh air, lush greenery and contemplation in such a dense urban area. Therefore, this study is very important to optimize urban space and comfort of its inhabitants. In ecological value of open spaces should pay attention to the formation of small gardens in the historic city. Impact of historical periods is very important to uncover the formation of open space and their floristic structure.

Keywords: Lviv, courtyard, open spaces, dense building, floristic structure.

УДК 712.24

Ст. викл. В.В. Попович, канд. с.-г. наук –
Львівський ДУ безпеки життєдіяльності

ДЕВАСТОВАНІ ЛАНДШАФТИ В ЗОНІ НАГРОМАДЖЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ І ЇХ ФІТОМЕЛІОРАЦІЯ

Відображено небезпеки, які спричиняють об'єкти нагромадження сміття. В Україні щорічно утворюється близько 2 млн тонн сміття, з якого більшість відправляється на звалища, що спричиняє збільшення кількості девастрованих ландшафтів. Встановлено видовий склад рослинності, який бере участь у природних фітомеліоративних процесах на сміттєзвалищах. Зроблено висновки про необхідність спорудження сміттєпереробних заводів та одночасної рекультивації й фітомеліорації існуючих сміттєзвалищ з метою запобігання згубному впливу на довкілля.

Ключові слова: девастаційний ландшафт, сміттєзвалище, фітомеліорація.

Життєдіяльність людини неодмінно супроводжується утворенням твердих побутових відходів. В Україні основним способом їх утилізації є нагромадження у спеціально відведених місцях (полігонах). Полігони твердих побутових відходів (ТПВ), через недотримання вимог щодо їх утримання, перетворюються на небезпечні (з погляду екології) звалища. Також сміттєзвалища виникають у лісах, парках, поблизу автомагістралей, навіть на дитячих майданчиках, що пов'язано із низькою культурою поведінки людей. Поява та існування "гір" зі сміттям порушує естетичність природного ландшафту, який перетворюється у девастаційний.

За кордоном (Німеччина, Угорщина, Канада та ін.) полігони зі сміттям перетворили на рекреаційні центри ще у 80-х рр. XX ст. Технологія створення лісових культур передбачала: перероблення вже нагромадженого сміття, технічний етап рекультивації (укріплення схилів, створення геохімічних

бар'єрів, влаштування ізоляційного екрану) біологічний етап рекультивації (штучна фітомеліорація), моніторинг довкілля (рис. 1) [1, 2].

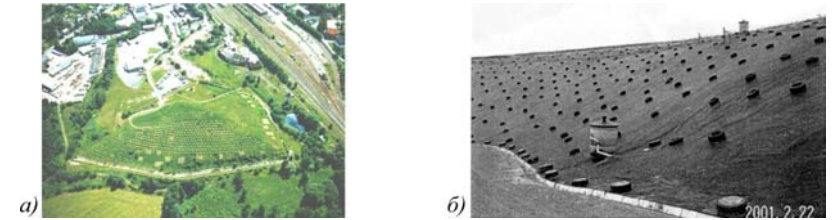

Рис. 1. Перетворення девастрованого ландшафту на рекреаційний в зоні нагромадження твердих побутових відходів: а) в Німеччині [1]; б) в Угорщині [2]

В Україні щорічно утворюється близько 2 млн тонн сміття, з якого більшість відправляється на полігони ТПВ, що спричиняє збільшення кількості девастрованих ландшафтів [3]. Одними із найбільших сміттєзвалищ на території Західного Лісостепу України (об'єкт наших досліджень) є Львівський міський (с. Грибовичі) та Тернопільський полігони ТПВ (с. Малашівці) (рис. 2).

Рис. 2. Львівський міський полігон ТПВ (а); полігон ТПВ в с. Малашівці (Тернопільська область) (б) – фото автора

Об'єкти нагромадження сміття є джерелом забруднення всього живого: ґрунтів, флори, фауни, водойм, повітря тощо. Розвинені країни світу давно відмовилися від складування сміття на полігонах за рахунок створення переробних заводів та сортувальних станцій. В Україні (за даними [4]) функціонує незначна кількість таких переробних об'єктів, серед них: сміттесортувальні комплекси та лінії у містах Київ, Севастополь, Саки, Запоріжжя, Буча, Олександрія, смт Рогань; сміттєспалювальні заводи у містах Київ, Дніпропетровськ, Люботин; сміттєпереробний комплекс у с. Погреби, Васильківського району Київської області. Тому майже всі побутові відходи відправляють на звалища.

Внаслідок рекогносцировочно-маршрутних досліджень сміттєзвалищ виявлено рослини, які розвиваються у зоні нагромадження твердих побутових відходів: деревні види – *Betula pendula* Roth., *Acer negundo* L., *Populus alba* L., *Populus tremula* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaerth., *Pyrus communis* L., *Malus silvestris* Mill., *Pinus sylvestris* L., *Fraxinus excelsior* L.; чагарники – *Hippophae rhamnoides* L., *Salix caprea* L., *Ligustrum vulgare* L., *Crataegus ucrainica* Pojark., *Thelycrania alba* (L.) Pojark., *Rubus caesius* L.; трав'яні види – *Chenopodium urbicum* L., *Humulus lupulus* L., *Carex pilosa* Scop., *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth., *Daucus carota* L., *Trifolium pratense* Schreb., *Plantago major* L., *Arctium lappa* L., *Taraxacum officinale* Wigg., *Equi-*